

Úlfar Bragason, *Reykjahlolt Revisited. Representing Snorri in Sturla Þórðarson's Íslendinga saga*. Translated by Andrew Wawn. Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum. Rit 106. Reykjavík 2021. ISBN 978-9979-654-59-9. 244 sidor.

Reykjahlolt *Revisited* innehåller förutom ett förord och författarens respektive översättarens kommentarer, tio kapitel, varav det första är en introduktion som utförligt diskuterar tidigare forskning och presenterar utgångspunkter för studien. Boken har, förutom en bibliografi, två index. Det första innehåller uppgifter om individer, släkter och platser som nämns i källmaterialet, det andra namn på forskare och övriga skribenter som författaren hänvisar till.

Huvudkällan för Úlfar Bragasons studie är *Íslendinga saga*. Den ingår i kompilationen *Sturlunga saga* som hör till genren *samtíðarsögur* (samtids-sagor). Sagan beskriver historiska händelser som kan ha ägt rum under tiden 1183–1262. Den försiktiga formuleringen kommer sig av frågan om den förhållandevis korta tid som gick mellan händelser och nedskrivning kan borga för att sagan är en pålitlig källa för isländsk medeltidshistoria. Úlfar framhåller i sammanhanget sagans dualitet, det vill säga att den förvisso innehåller beskrivningar av faktiska händelser, men även är en källa som berättar om dess sagaförfattare och dennes samtid. Han riktar därvidlag viss kritik till tidigare forskning: ”In truth, very few scholars who have used *samtíðarsögur* as historical sources have sought to understand their narrative artistry and its effect on the source materials, never its impact in thirteenth-century sagas. (S. 21.)

I *Reykjahlolt Revisited* är det framför allt den av Úlfar Bragason efterfrågade narratologiska analysen som står i fokus. Förutom beskrivningen av Snorri Sturluson, hans familj och släkt, utgör studiens huvudsakliga teman av relationen mellan sagaförfattaren/berättaren, hans hantering av källor och narrativ.

I kapitel två, ”*Snorri Sturluson fell in love with the place: Fateful Reykjahlolt*”, görs intressanta resonemang dels om platsers betydelse generellt, dels specifikt om Reykjahlolt. Detta är en plats som i hög grad förknippas med Snorris död, men enligt Úlfar Bragason väcks även en fråga om hur narrativet

Ney, Agneta. 2024. Rec. av Úlfar Bragason. *Reykjahlolt Revisited. Representing Snorri in Sturla Þórðarson's Íslendinga saga*. *Scripta Islandica* 74: 105–107.

omkring hans död uppstod. Berättaren, Sturla Þórðarson, Snorris släkting och fosterson, hade själv en anknytning till Reykjaholt, och närheten till såväl personen som platsen kom sannolikt att påverka hans framställning.

Sturla Þórðarson beskrivs i kapitel tre, *"A wise and learned man: Sturla the saga writer"*. Han var i vissa fall ett ögonvittne till vad som skedde, men hade även tillgång till muntliga och skriftliga källor. En viktig distinktion i sammanhanget är enligt Úlfar Bragason den mellan berättarens perspektiv och sagakaraktärernas, en skillnad som berör sagans objektivitet. Att Sturla skriver i tredje person (utom vid fyra tillfällen) bidrar till en objektiv framställning. Han avslöjar inte i direkta ordalag sin egen uppfattning om händelser eller personer. Som det framkommer i studien, är det viktigt att ändå undersöka om och på vilket sätt berättaren trots allt kanske avslöjar sina känslor bakom den objektiva hållningen.

Bokens fjärde kapitel, *"Those of whom the stories tell: Understanding characters"*, inleds med en kort diskussion om just berättarteknik, det vill säga hur händelser presenteras, respektive strategier för hur persongalleri och handling kan komma till uttryck. I sammanhanget framhålls även betydelsen av genealogiska kunskaper för att kunna minnas och berätta om historiska skeenden. Úlfar Bragason understryker att det slags kunskaper om personer och händelser som *Islendinga saga* berättar om, har sitt ursprung i ett gemensamt kollektivt minne.

Det kollektiva minnet diskuteras även i det femte kapitlet, *"We trust his wisdom and integrity: Narrative point of view"*. Här diskuteras bland annat hur begreppet "moraliskt vittne" kan appliceras på Sturla Þórðarson. Att han var ett ögonvittne till de händelser som han berättar om och själv tog del i flera av dem, beskrivs som en förutsättning för att kunna definieras som ett sådant vittne. I kapitlet refereras därutöver till att sagan förutspår sturlungarnas öde. Det sker genom att Sturla delar en dröm med Sturla Sighvatsson och därmed också med lyssnarna/läsarna. Han drömmer om ett väldigt jordskred och tolkar det som ett förebud om sina släktingars död. Därigenom ges även mellan raderna information om att Sturla hade tilltro till varsel och att han visade sin förmåga att tolka drömmens metafor (om han faktiskt hade drömt), det vill säga en bland flera uppgifter om sagaförfattaren och dennes samtid.

I bokens sjätte kapitel, *"To Snorri her progress seemed quite amusing: Snorri's women"*, belyses nyanserat ett tema om kvinnorna omkring Snorri. Förutom en generell diskussion om kvinnors närvaro i en genre som till syvende och sist handlar om konflikter mellan män, berättas specifikt om Snorris äktenskap och hans frilloförhållanden. I sammanhanget, och i

ett jämförande perspektiv, relaterar Úlfar Bragason till Sturla Þórðarson och hans äktenskap som det beskrivs i *Íslendinga saga*. Sturla sägs vara en trogen man och hans äktenskap förenligt med kyrkans inställning till förmån för trohet och ömsesidig respekt. Detta står i kontrast till Snorris utomäktenskapliga förhållanden.

Om Snorris barn handlar tre kapitel, framför allt om sonen Órækja. Sturla Þórðarson underlåter inte att lyfta fram hans dåliga temperament och äregirighet, men i sagan tillskrivs han trots allt några goda sidor. Detta exemplifieras i studien dels av hans vistelse hos kung Valdemar i Danmark och hos Skúli jarl i Norge, då han sägs vara ”sig själv”, dels av hans maka Arnbjörgs aldrig sinande stöd. Det sistnämnda säger dock mer om Arnbjörg än om Órækja.

I det avslutande kapitlet, ”*Why don't I make you just like Óðinn?: Conclusion*”, ges en utförlig sammanfattning av teman från tidigare kapitel, men görs även reflexioner om historieskrivning i sig. Här nämns även den sorgprocess som kan sägas ha gett upphov till sagan: ”We may say that the saga’s origins lie in a grieving process, both personal and social – as much the trembling of Ingibjörg Sturludóttir during the Flugumýrr fire as in the deaths of Sturla Sighvatsson, his father and brothers at Örlygsstaðir, and in the brutal murder of Snorri Sturluson at Reykjaholt.” (S. 185.) I studien lyfts en emotionell kontrast fram, den mellan Sturla Þórðarsons minne av ett Reykjaholt som erbjöd såväl boklig lärdom som gästbud och minnet av samma plats där Snorri överfölls och miste livet.

Boken *Reykjaholt Revisited* är välskriven, författaren kan sin huvudkälla utan och innan och belyser med många exempel skrivarens betydelse för *Íslendinga sagas* narrativ. Det är en lärorik framställning som i sig är en stimulerande läsning. Dessutom lockar den sannolikt till läsning/omläsning av sagan.

Agneta Ney
docent i historia vid Uppsala universitet
agneta.ney@telia.com